

БЛИЗНЮК

Андрій Олександрович
basket1979@ukr.net

УДК 330.341

ПРОЯВИ ТА НАПРЯМКИ ПОДОЛАННЯ
ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ШЕРШЕНЮК

Олена Миколаївна
sheralyona@gmail.comSIGNS AND DIRECTIONS FOR
MITIGATIONS OF SHADOW ECONOMICSк.е.н., доцент, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університетк.е.н., доцент, завідувач
кафедри економічної теорії
та права, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет

Порушено питання суспільної проблематики подолання проявів тіньової економіки в контексті євроінтеграційних процесів держави. Показаний рівень загрози поширених видів тіньової діяльності, розгалуженість сфери її існування. Представлені основні риси та цілі створення системи національної економічної безпеки на підставі комплексу правових та організаційно-економічних державних заходів.

Затронут вопрос общественной проблематики снижения проявлений теневой экономики в контексте евроинтеграции процессов государства. Показан уровень угрозы распространенных видов теневой деятельности, расшатанность сферы ее существования. Представлены основные черты и цели создания системы национальной экономической безопасности на основании комплекса правовых и организационно-экономических государственных мероприятий.

Issues raised public concerns reducing the manifestations of the shadow economy in the context of the European integration processes of the state. It shows the level of the threat of common types of shady activities, the scope of the shakiness of its existence. The main features and objectives of creating national economic security on the basis of a complex of legal, organizational and economic public events.

Ключові слова: інвестиції, кошти, економічна криза, депозити

Ключевые слова: инвестиции, средства, экономический кризис, депозиты

Keywords: investment, resources, economic crisis, deposits

ВСТУП

В умовах глобальної фінансово-економічної кризи проблема існування тіньової економіки стала однією з найбільш важливих як для України, так і для більшості країн світу. Окремі різновиди тіньової діяльності справедливо відносяться до числа глобальних проблем сучасності.

МЕТА РОБОТИ

Основна ціль статті полягає у проведенні системного аналізу причин тінізації економічної діяльності та розробці комплексу взаємопов'язаних заходів щодо зменшення рівня тінізації економіки на макроекономічному рівні.

ОСТАННІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблемним питанням, пов'язаним з існуванням тіньової економіки присвячено безліч публікацій в економічній літературі, зокрема таких авторів, як М. Азарова, А. Базилюка, О. Барановського, В. Білоуса, І. Бубнова, А. Вакуріна, З. Варналія, В. Волика, О. Черевко, С. Квасова, В. Гвоздицького, Н. Голованова, О. Фрадинського, А. Крилова, Г. Клейнера, С. Коваленка, В. Мандибури, А. Нестерова, В. Перекисліва, М. Потєбенко, Ю. Прилипка, В. Предборського, О. Турчинова, та ін. Незважаючи

на значну кількість публікацій, ця проблема підлягає висвітленню і залишається актуальною і до тепер.

РЕЗУЛЬТАТИ

Наразі певні прояви тіньової економіки існують практично в усіх країнах світу. Основними відмінностями її в тій, чи іншій країні є обсяги, фактори, форми, стан соціально-правового контролю за нею і рівень її реалізації. За різними оцінками, її рівень становить у високо розвинених країнах 17% ВВП, у країнах з перехідною економікою – понад 20% і в країнах, що розвиваються – більше 40%. Про важливість максимально об'єктивної оцінки тіньової економічної діяльності свідчить значний обсяг сукупності методів оцінювання [1-3].

Тінізація економіки України в умовах фінансово-економічної кризи набула тотального характеру й оцінюється окремими експертами і дослідниками в обсязі до 60% ВВП, що представляє на сучасному етапі реальну загрозу національній безпеці держави [4]. "Можна констатувати фактичне завершення процесу реструктуризації тіньової економічної діяльності в масштабах держави. Ця діяльність стала такою, що становить помітну частку її економіки. Вона обслуговує економічні і політичні інтереси певних впливових структур і ділових кіл" [5].

Більшість експертів вважають, що 25-50% обороту приватних підприємств не відбиті в документах бухгалтерського обліку (тіньовий оборот). Рівень відходу в тінь залежить від того, що це за підприємство. У більшості малих підприємств "тінь" може досягати 80-90%.

На думку незалежних експертів, найпоширенішими видами тіньової діяльності є: оптимізація податків, проституція, торгівля наркотиками, праця нелегальних мігрантів, азартні ігри. До існуючих видів тіньової діяльності відносяться також зарплата "в конвертах", незаконне повернення податку на додану вартість, в тому числі злочинні схеми тінізації обороту з податковим кредитом з використанням ланок так званих "сплячих" підприємств, "вигодонабувачів", "транзитерів" та "податкових ям".

Досить високий рівень корумпованості у сферах, що здійснюють постачання енергоносіїв, землевідведення під будівництво, операції з комерційною нерухомістю (оренду) і приватизацію державного майна. Тут існує значний розрив між ринковими і "відпускними" цінами "продукцію" і, відповідно, можливість здобуття надприбутків, що є джерелом хабарництва і "відкатів", з якими більш всього фірми працюють в будівництві (91%), торгівлі (75%), сфері нерухомості (75%), сільському господарстві (58%), енергетиці (58%).

Враховуючи вищенаведене, можна констатувати, що в Україні сформувалася унікальна тіньова економіка, основними ознаками якої є:

- ухилення від сплати податків;
- відтік капіталу;
- подвійна бухгалтерія;
- приховане безробіття;
- корупція і хабарництво;
- неорганізована і "чорна" торгівля.

Узагальнюючим фактором, який формує тіньову економіку, є політична невизначеність у країні та масова недовіра громадян до всіх гілок влади та політиків.

Формування системи національної економічної безпеки повинно здійснюватися, виходячи з цілей і принципів забезпечення економічної безпеки, шляхом розробки правових норм, які регулюють стосунки в сфері економіки, створення органів державної влади й управління в цій сфері, визначення основних напрямків їхньої діяльності, а також налагодження відповідних механізмів контролю за діяльністю цих органів.

Мета системи забезпечення економічної безпеки полягає в підтриманні нормального функціонування економіки, виявленні загроз і вжиття адекватних

заходів щодо їх відвернення та нейтралізації, захисті економічних інтересів особи, суспільства, сім'ї, держави, здійсненні соціально-спрямованої економічної політики.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі тіньова економіка відіграє суттєву роль у соціально-економічному розвитку суспільства, як деструктивну, так і помірно структуруючу за допустимого її рівня.

Проте, реальний рівень тіньової економіки в Україні перевищує допустиме значення і становить загрозу національній безпеці держави. З огляду на це, Україні необхідно розробити чітку довгострокову програму з детінізації економіки зі суворим контролем її виконання. Створення єдиної системи правових, організаційно-економічних державних заходів може стати ефективним засобом протидії тінізації суспільно-економічних відносин.

Отже, реалізація стратегії детінізації української економіки, яка передбачає запровадження комплексу взаємопов'язаних заходів щодо створення сприятливих умов для легальної господарської діяльності та посилення відповідальності за економічні злочини, дозволить покращити соціальний клімат у суспільстві, значно підвищити рівень доходів та соціального захисту громадян, залучити додаткові бюджетні надходження та суттєві інвестиційні ресурси для забезпечення стійкого та динамічного економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації: монографія / М.І. Флейчук. – Львів: Ахілл, 2008. – 660 с.
2. Исправников В.О. Теневая экономика: науч.-метод. пособие для студ. экон. ф-тов / В.О. Исправников. – М.: Инфра-М., 2007. – 321 с.
3. Флейчук М.І. Основи тіньової економіки: конспект лекцій у слайдах / М.І. Флейчук. – Львів: Львівська комерційна академія, 2011. – 50 с.
4. Тищук Т.А. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання: аналіт. доп. / Т.А. Тищук, Ю.М. Харазішвілі, О.В. Іванов. – К.: НІДС, 2011. – 96 с.
5. Основы экономической безопасности : науч.-метод. пособие / О.М. Бандурка, В.Е. Духов, К.Я. Петрова, И.М. Червяков. – Х.: Изд-во Харьковского Национального университета внутренних дел, 2003. – 289 с.